

رابطه اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان (مورد مطالعه: منطقه ۱۷ شهرداری تهران)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۲/۲۰ | تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۳/۳۰

ابوالفضل رباطی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مدیریت شهری واحد علوم و تحقیقات (مسئول مکاتبات)
robati.abolfazl1986@gmail.com

علی اکبر رضایی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران sun19717@yahoo.com

پریناز بنی‌سی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب
parenazbanici2017@gmail.com

چکیده

این پژوهش با هدف تعیین رابطه بین اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران انجام شد. روش پژوهش از نظر شیوه گردآوری اطلاعات توصیفی از نوع همبستگی و از نظر هدف کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش شامل شهروندان بالای ۱۸ سال (۱۸ تا ۵۹ سال) ساکن در منطقه ۱۷ شهرداری تهران (که سابقه یکبار رانندگی دارند) بود. حجم نمونه با توجه به جدول مورگان ۳۸۴ نفر برآورد شد و برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه اخلاق شهروندی صالحی (۱۳۹۱) دارای ۳۱ گویه و پرسشنامه رفتار ترافیکی محقق ساخته دارای ۱۸ گویه در طیف ۵ درجه‌ای لیکرت بود. روایی هر دو پرسشنامه از لحاظ صوری و محتوایی به تایید رسید. محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها از طریق آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۸۴ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های K-S و ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شد. نتایج نشان داد بین اخلاق شهروندی (حس نوع‌دوستی، مسئولیت‌پذیری، رعایت حقوق دیگران، نظم، زیست مسالمت‌آمیز) با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد.

واژگان کلیدی: اخلاق شهروندی، رفتار ترافیکی، ترافیک

مقدمه

وسایل حمل و نقل را بیشتر نموده است. از سوی دیگر رشد مالکیت وسیله نقلیه نیز به این مقوله دامن زده و به بروز راهبندان و ترافیک در شبکه معابر شهری منجر شده است. خسارت ناشی از مشکلات ترافیک، موضوعی بسیار جدی در کشور ایران است که با یک حساب ساده می‌توان ارقام نجومی آن را با تقریب به دست آورد. مضافاً اینکه بسیاری از این خسارت‌ها قابل محاسبه با معیارهای مادی نبوده و باید به گونه‌های دیگر محاسبه شوند. افزایش بسیار خودرو در کشور و شماره‌گذاری روزانه صدها هزار اتومبیل، محفل حمل و نقل را وارد مرحله خطرناکی نموده است و در این میان، نقش شهرداری‌ها به عنوان سازمان دهنده اصلی کالبد شهر، مدیریت صحیح حمل و نقل شهری و بازساخت شهری در راستای کنترل ترافیک می‌باشد.

طبق گفته علیپور (۱۳۸۸) در کنار مدیریت صحیح حمل و نقل شهری، ویژگی‌های فردی افراد نیز می‌توانند در به وجود آمدن ترافیک دخیل باشند. اخلاق شهروندی یکی از این نمونه‌هاست. اخلاق شهروندی اگرچه امروز به همراه مفاهیم مدرن و در قالبی نو به مخاطبان عرضه می‌شود؛ اما اخلاق همیشه یک قلمروی مهم در زندگی اجتماعی و معرفتی هر فرد شناخته می‌شود و چه بسا حتی پیش از هر چیز یک وسیله تنظیم‌کننده در روابط اجتماعی انسان‌ها نیز تلقی شود، اخلاق در شکل اجتماعی‌اش یک ضرورت است.

پیشینه تحقیق

نتایج یافته‌های تطبیقی محققان نشان می‌دهد که باید از شیوه‌های فرهنگی در جهت جمع‌گرایی در رانندگی و جهت‌دهی کاربران ترافیک به سمت احترام به هم‌نوع و توجه به خواست و انتظارات دیگران در قالب آموزش‌های عملی سود جست (دعاگویان، ۱۳۹۵). اخلاق شهروندی عبارت است از وظایف و تعهداتی که هر شهروند در قالب رفتارهای اجتماعی نسبت به نهادهای اجتماعی و سایر شهروندان دارد (فکوهی، ۱۳۹۵). امروزه شهرنشینی به شکل غالب و قطعی زندگی انسان‌ها بدل شده است. وجود برخی از آسیب‌ها و مشکلات اجتماعی - فرهنگی در شهرهای ما تا حدی بالاتر از استانداردهای جهانی است و این امر نه فقط اسباب ناراحتی و عدم آسایش شهروندان در کوتاه‌مدت است، بلکه می‌تواند در درازمدت بر روند توسعه عمومی کشور و حتی بر سیاست‌های کلان اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و... نیز تأثیر منفی بر جای بگذارد. اهمیت اخلاق شهروندی به

در جامعه مدرن و نیمه مدرن امروز، یکی از معضلات رو به رشدی که زندگی در جامعه شهری را دچار اختلال و بی‌نظمی کرده است، مربوط به مشکلات ترافیکی و رفتار شهروندان در این حوزه است. در واقع، زندگی در جامعه شهری، به سبب پیدایش مراکز مختلفی اعم از اداری، تجاری، مسکونی و غیره منجر به افزایش سفرهای درون شهری بی‌شماری برای هر یک از افراد جامعه شده و معضلی به نام ترافیک را با خود به همراه آورده است. بنابراین در جامعه شهری، شهروندان با پدیده‌ای به نام ترافیک سنگین روبرو هستند که سه عامل انسان، محیط و وسیله نقلیه را در رابطه ای تنگاتنگ و پیچیده با یکدیگر قرار داده است (فکوهی، ۱۳۹۲). در مجموع می‌توان ترافیک را پدیده‌ای دانست که حاصل تعامل میان کنش‌های انسانی، طبیعت (محیط طبیعی) و ماشین (تکنولوژی) است (افشارکهن، ۱۳۹۱).

از بین عوامل تأثیرگذار بر ترافیک، کنش‌های انسانی که به رفتار ترافیکی موسوم هستند، موضوعی است که به مهارت‌های فردی، توانایی‌های ادراکی و شناختی راننده گفته می‌شود و نشان می‌دهد که واکنش راننده در مقابل قوانین و هشدارهای راهنمایی و رانندگی چگونه است (ناتان و سومالا، ۲۰۱۴). رفتار ترافیکی بیان‌کننده میزان تبعیت یا عدم تبعیت اکثریت افراد جامعه از هنجارهای ترافیکی است (آقاجانی و دولت‌پور، ۱۳۹۱). مرور مطالعات حاکی از آن است که بخش قابل توجهی از تصادفات رانندگی در ایران (بیش از ۳۰ درصد تصادفات و نیز ۲۳ درصد تلفات رانندگی) مربوط به عامل انسانی و نشات گرفته از رفتار ترافیکی شهروندان است (علوی، ۱۳۹۴). در واقع، اعتقاد بر آن است که رفتار رانندگی ارتباط نزدیک با ایمنی ترافیک دارد (زیباگیو، ۲۰۱۱).

در مطالعه‌ای محققان بیان داشتند که رفتارهای ترافیکی در حوادث و تصادفات رانندگی نقش مهمی ایفا می‌کنند. به طور دقیق، رفتارهای ترافیکی ناخوشایند باعث ایجاد حوادث بیشتر می‌شود و در مقابل، رفتارهای ترافیکی مثبت ایجاد محیط ترافیکی ایمن را ترویج می‌دهند (بیینگ، ۲۰۱۸). امروزه ترافیک تبدیل به امری پیچیده شده است. ریشه‌های پیچیدگی بحث ترافیک از صنعتی شدن جوامع نشات می‌گیرد، بطوریکه ارتقای استانداردهای زندگی تقریباً به همان میزان رشد شهرها باعث پیچیدگی امر ترافیک شده است. فی‌الواقع، گسترش شهرها موجب افزایش فاصله محل کار با محل زندگی شهروندان شده است؛ این امر نیاز به استفاده از

عین حال، رفتار افراد تاثیر مثبت و مستقیمی بر وقوع ترافیک، حوادث و تصادفات رانندگی دارد چو^۴ (۲۰۱۹). در پژوهشی به بررسی تاثیر شرایط ترافیکی پیچیده در رفتار انتخاب مسیر و استرس راننده در مناطق مسکونی پرداخته شده است. در مجموع ۶۰ راننده در این مطالعه شرکت کردند. نتایج نشان داده است که انتخاب مسیر جهت کوتاه‌تر شدن و در ترافیک قرار نگرفتن، توسط رانندگان عمدتاً با رفتار استرس‌گونه هنگام رانندگی همراه بوده است و این امر به افزایش وضعیت ترافیک انجامیده است (رینگه‌ند و ولرا^۵، ۲۰۱۹).

در پژوهشی به بررسی رابطه بین شخصیت و رفتار ترافیکی در یک نمونه چینی پرداخته شده است. نتایج نشان داد که همبستگی قوی بین شخصیت رانندگان دارای روان رنجوری و مضطرب با رفتار ترافیکی وجود دارد (بیینگ^۶، ۲۰۱۸).

در پژوهشی به بررسی ارتباط فضای ترافیکی با شخصیت راننده و رفتار رانندگی خطرناک پرداخته است. نمونه پژوهش را ۴۱۳ نفر از رانندگان چینی تشکیل دادند. ابزار پژوهش پرسشنامه بوده است. نتایج نشان داده است که فضای ترافیکی بر شخصیت افراد راننده تاثیرگذار است و منجر به بروز رفتارهای رانندگی خطرناک و تهاجمی از سوی آنها می‌شود (ژانگ^۷، ۲۰۱۸).

پژوهشی با عنوان مشاهده رفتار ترافیکی و شدت درگیری‌ها در نیجریه با استفاده از تکنیک تداخل ترافیک انجام شده است. نتایج نشان داده است که جهت گیری ترافیک، زمان، سن، جنسیت و سرعت از عوامل مهمی برای شدت درگیری هستند که ترافیک‌های خیابانی و جاده‌ای را به وجود می‌آورند (بوزوندو^۸، ۲۰۱۸).

پژوهشی با عنوان خصوصیات موتور سیکلت و رفتار ترافیکی شهری در شمال غنا: پیامدهای حوادث جاده‌ای انجام شده است. این مطالعه به بررسی ویژگی‌های موتورسیکلت بر رفتار ترافیکی جاده‌ای و پیامدهای آن در حوادث ترافیکی جاده‌ای در غنا می‌پردازد. نتایج گزارش شده در این مطالعه بر اساس داده‌های جمع‌آوری شده از منابع مختلف از جمله پرسشنامه تصادفی برای موتورسیکلت‌ها و مصاحبه‌های ذیصلاح با مقامات موسسات ترافیک و ایمنی نشان داده است که سن، شغل و مالکیت موتور سیکلت به طور قابل توجهی با پوشیدن کلاه ایمنی مرتبط است. با این حال، سن با استفاده از

اندازه‌ای است که رابطه نزدیکی با جایگاه حاکمیت پیدا می‌کند و حتی برخی از کارشناسان بر این باورند که اگر در جامعه‌ای اخلاق شهروندان نهادینه نشده باشد، رابطه مردم و حاکمیت دچار تزلزل می‌شود (باقری، ۱۳۹۳). اساساً، یکی از مباحث مهم در جامعه‌شناسی معاصر، بحث شهروندی و به دنبال آن اخلاق شهروندی است.

اخلاق شهروندی شامل ۵ مولفه (ویژگی): ۱- حس نوع‌دوستی (همنوایی): به معنای علاقه به دیگران و کمک به آنها، محبت و خیرخواهی بی‌ریا است. ۲- مسئولیت‌پذیری: به معنای پاسخگو بودن در برابر خودمان، کسی یا چیزی است. ۳- رعایت حقوق دیگران: به معنای احترام قائل بودن برای حق و حقوق دیگران در روابط و مناسبات اجتماعی است. ۴- نظم: به معنای آراستگی، انتظام و تحت قاعده بودن است. ۵- زیست مسالمت‌آمیز: به معنای برقرار بودن صلح و صفا در میان آدمیان است (صالحی، ۱۳۹۱).

در واقع اخلاق شهروندی، اصولی است که سبب رعایت حقوق فردی و اجتماعی و تکلیف نسبت به دیگران، پیروی از قوانین و مقررات اجتماعی، احساس مسئولیت نسبت به هم‌نوعان و ترجیح منافع جمعی بر منافع فردی در همه صحنه‌های تلاش و فعالیت‌های گوناگون می‌گردد، ملکه نفسانی و صفت پایدار شهروند را تشکیل می‌دهد (غلامی‌نیا، ۱۳۸۸).

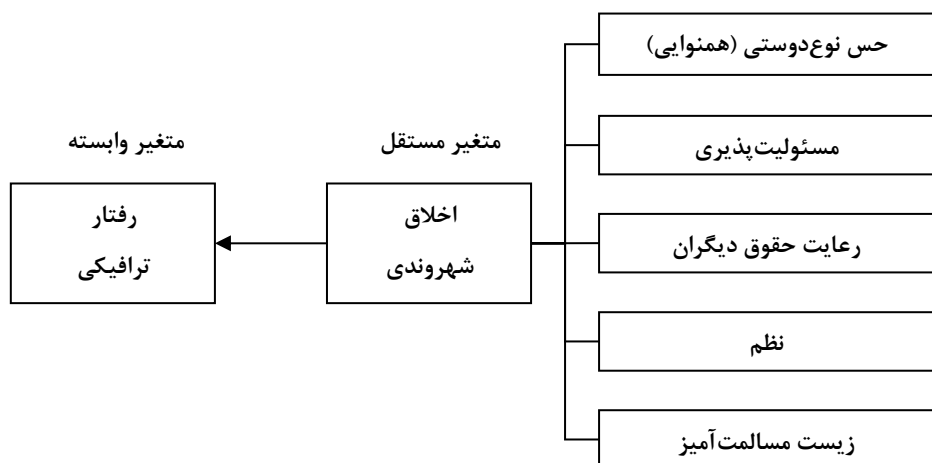
اخلاق غالباً به عنوان راهی برای قانون‌مند ساختن رفتار افراد در جوامع پنداشته شده است، اخلاق عکس‌العملی است نسبت به مشکل همکاری در میان افراد یا گروه‌های رقیب و هدف شان فرونشاندن نزاع‌هایی است که ممکن است در ظروف اجتماعی رخ بدهد. اخلاق به اصول و قواعدی از عمل متکی است که از وجاهت قانونی و عقلی که مورد تایید آحاد جامعه‌اند برخوردار است (فصیحی، ۱۳۸۷). پژوهشی به منظور بررسی رابطه جو ترافیکی با رفتار راننده در بروز ترافیک، حوادث و تصادفات رانندگی در کشور چین انجام شده است. داده‌های مورد نیاز پژوهش با استفاده از یک بررسی آنلاین جمع‌آوری شده است. شرکت کنندگان ۸۸۷ راننده خودرو بودند که ۵۳۱ نفر مرد و ۳۵۶ نفر زن به پرسشنامه‌های پژوهش که مقیاس هدایت ترافیک TCS و مقیاس رفتار مثبت راننده PDBS بوده است، پاسخ دادند. نتایج تجزیه و تحلیل نشان داده است که جو ترافیکی با رفتارهای غیراخلاقی رابطه منفی دارد و در

استفاده شده است که شرح آنها به صورت زیر است: ۱- پرسشنامه اخلاق شهروندی: هدف این پرسشنامه بررسی میزان رعایت اخلاق شهروندی است. این پرسشنامه که دارای ۳۱ گویه است، بر اساس ویژگی‌های اخلاق شهروندی که توسط صالحی (۱۳۹۱) مطرح شده و شامل ۵ ویژگی (مولفه) حس نوع‌دوستی (همنوایی)، مسئولیت‌پذیری، رعایت حقوق دیگران، نظم، زیست مسالمت‌آمیز است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از خیلی زیاد تا خیلی کم) تنظیم شده است. ۲- پرسشنامه رفتار ترافیکی: هدف این پرسشنامه بررسی میزان عملکرد رانندگان در حین رانندگی که نشان دهنده نوع رفتار ترافیکی آنها است. می‌باشد. این پرسشنامه که دارای ۱۸ گویه است، به صورت کلی و بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از خیلی زیاد تا خیلی کم) طراحی و تنظیم شده است. روایی هر دو پرسشنامه از نظر صوری و محتوایی تایید شده و برای بررسی پایایی ابزار پژوهش از روش آلفای کرونباخ استفاده شد به این صورت که هر دو پرسشنامه تهیه شده روی یک نمونه ۳۰ نفری از جامعه آماری به صورت آزمایشی اجرا و نتایج آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به شرح جدول شماره ۱ مورد بررسی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (K-S)، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون با بهره‌گیری از نرم‌افزار آماری SPSS استفاده شد

مصرف الکل در موتورسواران رابطه معنی‌داری داشته است. تعداد حوادث و تلفات جاده‌ها مربوط به رفتار ترافیکی موتور سیکلت‌ها است (دابیلا^۹، ۲۰۱۷). با توجه به اهمیت موضوع ترافیک در جامعه به عنوان یک واقعیت اجتماعی که ناشی از مسائل مختلف است، به نظر می‌رسد بخش بزرگی از مشکلات مربوط به رفتار ترافیکی ریشه در اخلاق شهروندان یک جامعه دارد و از آنجایی که ایجاد و نهادینه کردن اخلاق شهروندی ضرورتی اساسی برای موفقیت در یک جامعه ایده‌آل است، سوال محقق آن است که چه رابطه‌ای بین اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران وجود دارد؟ مدل مفهومی پژوهش جهت بررسی روابط بین متغیرها به صورت شکل شماره ۱ طراحی شده است.

روش پژوهش

از نظر هدف، این پژوهش کاربردی است. روش انجام پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه شهروندان بالای ۱۸ سال (۱۸ تا ۵۹ سال) ساکن در منطقه ۱۷ شهرداری تهران (که سابقه یکبار رانندگی دارند) است که بر اساس استعلام صورت گرفته، تعداد کل شهروندان منطقه مذکور ۱۶۲۲۱۹ نفر گزارش شده است. حجم نمونه از طریق جدول تعیین حجم نمونه «مورگان» ۳۸۴ نفر برآورد شد که برای انتخاب این تعداد، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. از پرسشنامه به عنوان ابزار جمع‌آوری داده‌ها از

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

تحلیل توصیفی داده‌ها

جنسیت

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، از کل جمعیت ۳۸۴ نفره مورد مطالعه، تعداد ۱۸۳ نفر (۴۷/۷ درصد) زن و تعداد ۲۰۱ نفر (۵۲/۳ درصد) مرد بوده‌اند. بنابراین، بیشترین تعداد را مردان و کمترین تعداد را زنان تشکیل داده‌اند.

جدول ۱: توزیع فراوانی نمونه‌ها بر حسب جنسیت

گروه	فراوانی	درصد
زن	183	47.7
مرد	201	52.3
جمع	384	100

وضعیت تاهل

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، از کل جمعیت ۳۸۴ نفره مورد مطالعه، تعداد ۲۰۹ نفر (۵۴/۴ درصد) مجرد و تعداد ۱۷۵ نفر (۴۵/۶ درصد) متاهل بوده‌اند. بنابراین، بیشترین تعداد را مجردها و کمترین تعداد را متاهل‌ها تشکیل داده‌اند.

جدول ۲: توزیع فراوانی نمونه‌ها بر حسب وضعیت تاهل

گروه	فراوانی	درصد
مجرد	209	54.4
متاهل	175	45.6
جمع	384	100

تحصیلات

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، از کل جمعیت ۳۸۴ نفره مورد مطالعه، سطح تحصیلات تعداد ۴۹ نفر (۱۲/۸ درصد) زیر دیپلم، تعداد ۷۴ نفر (۱۹/۶ درصد) دیپلم، تعداد ۱۲۲ نفر (۳۱/۸ درصد) فوق دیپلم، تعداد ۹۹ نفر (۲۵/۸ درصد) لیسانس، تعداد ۳۴ نفر (۸/۹ درصد) فوق لیسانس و تعداد ۶ نفر (۱/۶ درصد) دکترا بوده است. بنابراین، بیشترین تعداد را فوق دیپلم‌ها و کمترین تعداد را دکترا تشکیل داده‌اند.

جدول ۳: توزیع فراوانی نمونه‌ها بر حسب تحصیلات

گروه	فراوانی	درصد
زیر دیپلم	49	12.8
دیپلم	74	19.3
فوق دیپلم	122	31.8
لیسانس	99	25.8
فوق لیسانس	34	8.9
دکترا	6	1.6
جمع	384	100

جدول ۴: نتایج ضرایب پایایی پرسشنامه‌ها

مولفه	ضریب آلفای کرونباخ
حس نوع دوستی (همنوایی)	۰/۷۳
مسئولیت پذیری	۰/۷۸
رعایت حقوق دیگران	۰/۷۲
نظم	۰/۷۵
زیست مسالمت آمیز	۰/۷۳
اخلاق شهروندی	۰/۸۱
رفتار ترافیکی	۰/۸۴

جدول ۵: نتایج آزمون K-S

مولفه	کولموگروف اسمیرنوف		نتیجه آزمون
	K-S	Sig	
حس نوع دوستی (همنوایی)	.062	.983	توزیع نرمال
مسئولیت پذیری	.088	.966	توزیع نرمال
رعایت حقوق دیگران	.091	.970	توزیع نرمال
نظم	.066	.992	توزیع نرمال
زیست مسالمت آمیز	.099	.963	توزیع نرمال
اخلاق شهروندی	.090	.967	توزیع نرمال
رفتار ترافیکی	.071	.985	توزیع نرمال

همانطور که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود، سطح معنی داری‌های به دست آمده در آزمون کولموگروف اسمیرنوف (K-S) و تمام مولفه‌های تحقیق بزرگتر از ۰/۰۵ است و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که داده‌های پژوهش از ویژگی نرمال بودن تبعیت می‌کنند و می‌بایست از آزمون‌های پارامتریک برای تحلیل داده‌ها استفاده نمود.

۱) فرضیه اصلی: بین اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد. همانطور که در جدول ۶ نشان داده شده است، همبستگی چندگانه بین اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی ۰/۷۹۹ است که این مقدار همبستگی بالایی را بین متغیرها نشان می‌دهد. ضریب تعیین اصلاح شده نیز برابر با ۰/۶۳۷ است و این مقدار نشان می‌دهد که ۶۳/۷ درصد تغییرات رفتار ترافیکی از طریق اخلاق شهروندی قابل تبیین است.

جدول ۶: خلاصه مدل رگرسیون بین اخلاق شهروندی با

رفتار ترافیکی

ضریب	مجدور	ضریب اصلاح خطای
تعیین	ضریب تعیین	شده برآورد
.799	.638	.637
وابسته: رفتار ترافیکی		

وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۸۰ است.

جدول ۹: نتایج ضریب همبستگی پیرسون فرضیه سوم

مولفه	شاخص‌ها	رفتار ترافیکی
رعایت حقوق دیگران	ضریب همبستگی پیرسون	.580**
	سطح معناداری	.000
	تعداد	384

۵) فرضیه فرعی چهارم: بین نظم با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد.

یافته‌های جدول ۱۰ نشان می‌دهد که سطح معناداری محاسبه شده بین مولفه‌های نظم و رفتار ترافیکی کوچکتر از ۰/۰۱ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین نظم با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۶۶ است.

جدول ۱۰: نتایج ضریب همبستگی پیرسون فرضیه چهارم

مولفه	شاخص‌ها	رفتار ترافیکی
نظم	ضریب همبستگی پیرسون	.566**
	سطح معناداری	.000
	تعداد	384

۶) فرضیه فرعی پنجم: بین زیست مسالمت‌آمیز با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد.

یافته‌های جدول ۱۱ نشان می‌دهد که سطح معناداری محاسبه شده بین مولفه‌های زیست مسالمت‌آمیز و رفتار ترافیکی کوچکتر از ۰/۰۱ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین زیست مسالمت‌آمیز با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۷۳ است.

جدول ۱۱: نتایج ضریب همبستگی پیرسون فرضیه پنجم

مولفه	شاخص‌ها	رفتار ترافیکی
زیست مسالمت‌آمیز	ضریب همبستگی پیرسون	.573**
	سطح معناداری	.000
	تعداد	384

۲) فرضیه فرعی اول: بین حس نوع‌دوستی (همنوایی) با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد.

یافته‌های جدول ۷ نشان می‌دهد که سطح معناداری محاسبه شده بین مولفه‌های حس نوع‌دوستی (همنوایی) و رفتار ترافیکی کوچکتر از ۰/۰۱ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین حس نوع‌دوستی (همنوایی) با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۸۸ است.

جدول ۷: نتایج ضریب همبستگی پیرسون فرضیه اول

مولفه	شاخص‌ها	رفتار ترافیکی
حس نوع‌دوستی (همنوایی)	ضریب همبستگی پیرسون	.588**
	سطح معناداری	.000
	تعداد	384

۳) فرضیه فرعی دوم: بین مسئولیت‌پذیری با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد.

یافته‌های جدول ۸ نشان می‌دهد که سطح معناداری محاسبه شده بین مولفه‌های مسئولیت‌پذیری و رفتار ترافیکی کوچکتر از ۰/۰۱ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین مسئولیت‌پذیری با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۸۴ است.

جدول ۸: نتایج ضریب همبستگی پیرسون فرضیه دوم

مولفه	شاخص‌ها	رفتار ترافیکی
مسئولیت‌پذیری	ضریب همبستگی پیرسون	.584**
	سطح معناداری	.000
	تعداد	384

۴) فرضیه فرعی سوم: بین رعایت حقوق دیگران با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد.

یافته‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که سطح معناداری محاسبه شده بین مولفه‌های رعایت حقوق دیگران و رفتار ترافیکی کوچکتر از ۰/۰۱ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین رعایت حقوق دیگران با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه

جدول ۱۲: آزمون F برای معناداری رگرسیون و رابطه خطی

سطح معناداری	F	مجدور میانگین	درجه آزادی	مجموع مجذورات	مدل
		65.532	1	65.532	رگرسیون
.000	673.211	.097	382	37.185	باقیمانده
			383	102.716	کل

متغیر مستقل: اخلاق شهروندی / متغیر وابسته: رفتار ترافیکی

رفتارهای ترافیکی تاثیرگذار است که با استناد به نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن که بیان می‌کند شکل‌گیری رفتار رانندگی بر پایه هنجارهای ذهنی و کنترل نمودن رفتار در رانندگی است (پارکر^{۱۰}، ۲۰۰۸) می‌توان با ارتقا دادن حس نوع دوستی در شهروندان به عنوان یک رفتار مطلوب اجتماعی و مورد پسند جامعه، از مشکلات ترافیکی در سطح شهر و جاده‌ها تا حد زیادی کاست.

نتایج به دست آمده از تحلیل فرضیه دوم پژوهش از طریق آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین مسئولیت‌پذیری با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۸۴ است.

بین نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش دلک‌آبادی (۱۳۹۶) که در تحلیل جامعه شناختی اخلاق شهروندی با تاکید بر ترافیک شهری نشان داد تعهد اجتماعی بر ترافیک شهری تاثیر دارد. خالدیان (۱۳۹۴) که در بررسی اخلاق شهروندی و تأثیر آن بر ترافیک شهری نشان داد که اخلاق شهروندی و ترافیک رابطه معناداری با یکدیگر دارند. همخوانی وجود دارد. در تبیین یافته به دست آمده مبنی بر ارتباط بین مسئولیت‌پذیری به عنوان یکی از مولفه‌های اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران باید اذعان داشت که مسئولیت‌پذیری به معنای پاسخگو بودن در برابر خودمان، کسی یا چیزی است (صالحی، ۱۳۹۱). مسئولیت‌پذیری یکی از ویژگی‌های شخصیتی است و یک فرد راننده، می‌بایست در رانندگی خود از مسئول بداند و از قوانین و مقررات رانندگی پیروی کرده و از علائم رانندگی در صورت اقتضا، به درستی استفاده نماید. آجزن^{۱۱} نیز در نظریه رفتار برنامه‌ریزی خود مشخص نموده است که شکل‌گیری رفتاری رانندگی بر پایه ارزیابی فرد از پیامدهای رفتار رانندگی است (پارکر، ۲۰۰۸) بنابراین، می‌توان با ارتقا دادن حس مسئولیت‌پذیری در رانندگان، وقوع حوادث رانندگی و ترافیک را کاهش داد.

همانطور که در جدول شماره ۱۲ مشاهده می‌شود F محاسبه شده ۶۷۳/۲۱۱ با درجه آزادی ۳۸۳ بزرگتر از مقدار بحرانی F می‌باشد؛ در نتیجه با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد.

جدول ۱۳: نتایج رگرسیون چند متغیره

سطح معناداری	t	ضریب بتای استاندارد شده	مدل
.000	6.417		ثابت
.000	25.946	.799	رفتار ترافیکی

متغیر مستقل: اخلاق شهروندی

همانطور که در جدول شماره ۱۳ نشان داده شده است، با توجه به مقدار ضریب بتا مشخص می‌شود که سهم اخلاق شهروندی در پیش‌بینی رفتار ترافیکی ۰/۷۹۹ واحد است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از تحلیل فرضیه اول پژوهش از طریق آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین حس نوع‌دوستی (همنوایی) با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۸۸ است.

بین نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش خالدیان (۱۳۹۴) که در بررسی اخلاق شهروندی و تأثیر آن بر ترافیک شهری نشان داد که اخلاق شهروندی و ترافیک رابطه معناداری با یکدیگر دارند. همخوانی وجود دارد. در تبیین یافته به دست آمده مبنی بر ارتباط بین حس نوع‌دوستی (همنوایی) به عنوان یکی از مولفه‌های اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران باید اذعان داشت حس نوع‌دوستی (همنوایی) به معنای علاقه به دیگران و کمک به آنها، محبت و خیرخواهی بی‌ریا است (صالحی، ۱۳۹۱). جایگزین شدن این حس با انگیزه‌های خودخواهانه، در

رابطه معناداری با یکدیگر دارند. همخوانی وجود دارد. در تبیین یافته به دست آمده مبنی بر ارتباط بین نظم به عنوان یکی از مولفه‌های اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران باید اذعان داشت که نظم معنای مشخص و روشنی دارد و در مقابل هرج و مرج قرار می‌گیرد و در لغت، به معنای آراستگی، انتظام و تحت قاعده بودن است (صالحی، ۱۳۹۱). نظم یک ویژگی شخصی است و نشأت گرفته از سیستم تربیتی خانواده است. شخصیت افراد در رانندگی، ارتباط مستقیمی با رفتار ترافیکی آنها دارد. این امر در پژوهش‌ها نیز به تایید رسیده و مشخص شده است که همبستگی قوی بین شخصیت رانندگان دارای روان رنجوری و مضطرب با رفتار ترافیکی وجود دارد (بیینگ^{۱۴}، ۲۰۱۸). طبق گفته محققانی همچون ژانگ^{۱۵} (۲۰۱۸) فضای ترافیکی بر شخصیت افراد راننده تاثیرگذار است و منجر به بروز رفتارهای رانندگی خطرناک و تهاجمی از سوی آنها می‌شود و می‌توان گفت که نظم در اینگونه افراد تعریف مشخصی ندارد و می‌تواند زمینه بروز رفتار ترافیکی را ایجاد نماید. بنابراین، عادت نداشتن به نظم، می‌تواند بر بروز رفتارهای ترافیکی نامناسب تاثیرگذار باشد. که طبق نظریه هنجارهای اجتماعی، گروه‌های مرجع می‌توانند با انتقال ارزش‌های رانندگی، مانع از بروز رفتارهای پرخطر در جامعه شده و ارزش‌های رانندگی را در بین مردم نهادینه کنند.

نتایج به دست آمده از تحلیل فرضیه پنجم پژوهش از طریق آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین زیست مسالمت‌آمیز با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۷۳ است.

بین نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش اسماعیل زاده (۱۳۹۶) که در شناسایی و ارزیابی راهکارهای مدیریتی و برنامه‌ریزی در کنترل ترافیک در کلانشهر تبریز نشان داد مشارکت مردمی بیشترین تاثیر را بر کنترل ترافیک در شهر تبریز دارد. خالدیان (۱۳۹۴) که در بررسی اخلاق شهروندی و تاثیر آن بر ترافیک شهری نشان داد که اخلاق شهروندی و ترافیک رابطه معناداری با یکدیگر دارند. همخوانی وجود دارد. در تبیین یافته به دست آمده مبنی بر ارتباط بین زیست مسالمت‌آمیز به عنوان یکی از مولفه‌های اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران باید اذعان داشت که زیست مسالمت‌آمیز به معنای برقرار

نتایج به دست آمده از تحلیل فرضیه سوم پژوهش از طریق آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین رعایت حقوق دیگران با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۸۰ است.

بین نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش پورشمس (۱۳۹۷) که در شناسایی ارزش‌های کاربران ترافیک در شهر یزد و ارتباط آن بر رفتار ترافیکی آنها نشان داد ارزش اجتماعی بر روی رفتار ترافیکی تاثیر داشته است. دلک‌آبادی (۱۳۹۶) که در تحلیل جامعه شناختی اخلاق شهروندی با تاکید بر ترافیک شهری نشان داد احساس آنومی اجتماعی بر ترافیک شهری تاثیر دارد. آواز^{۱۲} (۲۰۱۴) که در بررسی جامعه شناختی تأثیر اخلاق شهروندی بر نقض رانندگی و ایجاد ترافیک نشان داد وضعیت اجتماعی - فرهنگی تأثیر قابل توجهی بر رفتار ترافیکی شهروندان مرد و زن دارد. همخوانی وجود دارد. در تبیین یافته به دست آمده مبنی بر ارتباط بین رعایت حقوق دیگران به عنوان یکی از مولفه‌های اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران باید اذعان داشت که رعایت حقوق دیگران به معنای احترام قائل بودن برای حق و حقوق دیگران در روابط و مناسبات اجتماعی است (صالحی، ۱۳۹۱). طبق دیدگاه نظری گي ارمه، یکی از مهمترین ویژگی‌های اخلاق شهروندی، تحصیل قواعد یک سلوک دموکراتیک حقیقی است، چه از لحاظ رفتار و چه از نظر ارزش‌های اخلاقی، شهروند نه تنها باید به حقوق خود بلکه باید به وظایف خود نیز آگاه باشد (ارمه^{۱۳}، ترجمه ناقب‌فر، ۱۳۸۹). از مهمترین ارزش‌های اخلاقی، رعایت نمودن حقوق دیگران در ترافیک است زیرا خودجوش عمل کردن منجر به ایجاد ترافیک و مشکلات عدیده می‌گردد. برای تغییر در نگرش شهروندان جامعه نسبت به ارزش نهادن و رعایت کردن حقوق دیگران و نهادینه سازی آن، نهاد خانواده و نظام آموزشی و رسانه، نقش مهم و فعالی می‌توانند داشته باشند.

نتایج به دست آمده از تحلیل فرضیه چهارم پژوهش از طریق آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین نظم با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و میزان ضریب همبستگی در رابطه به وجود آمده ۰/۵۶۶ است.

بین نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش خالدیان (۱۳۹۴) که در بررسی اخلاق شهروندی و تأثیر آن بر ترافیک شهری نشان داد که اخلاق شهروندی و ترافیک

فرهنگ مدیریت و استفاده بهینه از زمان به عنوان عنصر موثری که سبب می‌شود تا افراد در رفت و آمدهای خود وقت شناسی داشته باشند، مورد تاکید توجه نظام آموزشی و رسانه‌ها قرار گیرد.

۵) بر اساس نتایج فرضیه پنجم پژوهش که مشخص شد بین زیست مسالمت‌آمیز با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد، پیشنهاد می‌شود در برنامه‌های رسانه‌ای، اهمیت رعایت احترام به شان، منزلت و کرامت انسانی همه انسان‌ها مورد تاکید قرار گیرد و برای افرادی که به فحاشی در خیابان می‌پردازند، مجازات قانونی در نظر گرفته شود.

۶) بر اساس نتایج فرضیه اصلی پژوهش که مشخص شد بین اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد، پیشنهاد می‌شود:

- مدیریت شهری، سمینارها و همایش‌های رایگان را جهت آموزش اخلاق شهروندی و بایسته‌های رفتار ترافیکی برگزار نماید.

- تبلیغات مناسب و جذب کننده توسط انواع رسانه‌ها (اعم از دیداری و شنیداری) می‌تواند راهکار مناسبی جهت درونی سازی فرهنگ صحیح رفتار ترافیکی در جامعه باشد.

- با ایجاد طرح همیاران ترافیک، به آموزش اخلاق شهروندی در بین تمامی شهروندان جامعه می‌تواند کمک شود.

- افراد پرخطر چه در حوزه رانندگی و چه در حوزه ایجاد ترافیک، توسط ابزارهای الکترونیکی هوشمند شناسایی شده و از تدابیر امنیتی مناسب در برخورد با آنها استفاده شود.

منابع و مآخذ

- آقاجانی، نوشین؛ دولت‌پور، الهام (۱۳۹۱). بررسی نقش آموزشی تلویزیون در اصلاح رفتار ترافیکی شهروندان تهرانی. فرهنگ ارتباطات، ۷، ۳۴-۱.
- ارمه، گی. فرهنگ دموکراسی. ترجمه مرتضی ثاقب‌فر، ۱۳۸۹. تهران: ققنوس.
- اسماعیل زاده، حسن؛ کاشانی اصل، امیر؛ افضل‌گروه، زهرا؛ رویدل، جابر (۱۳۹۶). ارزیابی راهکارهای مدیریتی و برنامه ریزی در کنترل ترافیک شهری (مطالعه موردی: کلان‌شهر تبریز). نشریه جغرافیا و برنامه ریزی، ۲۱، ۶۲، ۲۰-۱.

بودن صلح و صفا در میان آدمیان است (صالحی، ۱۳۹۱). مطابق با دیدگاه نظری QCA^{۱۶} برنامه‌های آموزش شهروندی می‌باید، وظیفه اصلی خود را بر درگیر کردن افراد در داشتن رفتار مسالمت‌آمیز و مسئولانه نسبت به هموعان و زبردستان خود قرار دهد (شریفی و اسلامیه، ۱۳۹۰) تا بدین طریق، رفتارهای ترافیکی شهروندان اصلاح شده و همگان طبق قوانین و مقررات عمل نمایند. نتایج به دست آمده از تحلیل فرضیه اصلی پژوهش از طریق آزمون رگرسیون نشان داد که بین اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد و ۶۳/۷ درصد تغییرات رفتار ترافیکی از طریق اخلاق شهروندی قابل تبیین است. بین نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش پورشمس (۱۳۹۷)، اسماعیل زاده (۱۳۹۶)، دلک‌آبادی (۱۳۹۶)، خالدیان (۱۳۹۴)، آواز (۲۰۱۴) که هر کدام در مطالعات خود نشان دادند اخلاق شهروندی با رفتار ترافیکی رابطه دارد، همخوانی وجود دارد و یافته‌های به دست آمده در پژوهش حاضر مورد تایید قرار می‌گیرد.

پیشنهادها

۱) بر اساس نتایج فرضیه اول پژوهش که مشخص شد بین حس نوع‌دوستی (همنوایی) با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد، پیشنهاد می‌شود از طریق رسانه های دیداری و شنیداری، راه‌های کمک به شهروندان در وضعیت‌های اضطراری به آنها آموزش داده شود.

۲) بر اساس نتایج فرضیه دوم پژوهش که مشخص شد بین مسئولیت‌پذیری با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد، پیشنهاد می‌شود با استفاده مناسب از تکنولوژی در امور شهری، نسبت به تشویق شهروندان به پرداخت عوارض شهری و جاده‌ای اقدام گردد.

۳) بر اساس نتایج فرضیه سوم پژوهش که مشخص شد بین رعایت حقوق دیگران با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد، پیشنهاد می‌شود از طریق خانواده و نظام آموزشی به واسطه کتب درسی و آموزش‌های پنهان، لزوم رعایت قوانین شهری و حقوق دیگران به شهروندان تاکید شود.

۴) بر اساس نتایج فرضیه چهارم پژوهش که مشخص شد بین نظم با رفتار ترافیکی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری تهران رابطه وجود دارد، پیشنهاد می‌شود

- فصیحی، امان‌الله (۱۳۸۷). نیاز جامعه مدرن به دین؛ با تاکید بر حقوق و اخلاق. علوم سیاسی، ۴۲، ۱۰-۱.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۲). فرهنگ و توسعه. تهران: فردوس.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۵). انسان شناسی شهری. تهران: نی.
- Avaz, Zohreh (2014). Sociological Study of the Influence of Citizen's Traffic Ethics on Driving Violations Case Study Tehran. Journal of Traffic and Logistics Engineering, 2,1, 71-75.
- Biyng, Shen (2018). The relationship between personalities and self-report positive driving behavior in a Chinese sample. PLoS One, 13, 1, 1-7.
- Näätänen R, Summala H. (2014). Road-User Behavior and Traffic Accidents. Amsterdam, Netherlands: North Holland.
- Parker, D., Reason, J.T., Manstead, A.S.R., & Stradling, S.G. (2008). Driving errors, driving violations and accident involvement. Ergonomics, 38, 1036-1048.
- Xiaoqiu, Fan (2011). Impact of Driving Behavior on the Traffic Safety of Highway Intersection. Third International Conference on Measuring Technology and Mechatronics Automation.
- Zhang, Qian (2018). The traffic climate in China: The mediating effect of traffic safety climate between personality and dangerous driving behavior. Accident Analysis & Prevention, 113, 213-223.
- افشارکهن، جواد؛ بلالی، اسماعیل؛ قدسی، محمدعلی (۱۳۹۱). بررسی ابعاد اجتماعی مساله کنترل ترافیک شهری (مورد مطالعه: مشهد). مطالعات شهری، ۲، ۴، ۵۹-۹۰.
- باقری، لیلا (۱۳۹۳). بررسی اخلاق و حقوق شهروندی در جامعه و انتظار مردم از دولت (مطالعه موردی: شهر تهران). اخلاق زیستی، ۴، ۱۱، ۹۵-۱۲۸.
- پورشمس محمد (۱۳۹۷). شناسایی ارزش‌های کاربران ترافیک در شهر یزد و ارتباط آن بر رفتار ترافیکی آنها (با تمرکز بر کاهش تلفات و حوادث رانندگی). طلوع بهداشت، ۲، ۱۷، ۹۳-۸۴.
- خالدیان، هوشمند (۱۳۹۴). بررسی رابطه اخلاق شهروندی و تاثیر آن بر ترافیک شهری (مطالعه موردی شهر همدان)، کنفرانس سالانه تحقیقات در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی و محیط زیست پایدار، تهران، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا.
- دعاگویان، داود، امین سرخی، حوریه؛ رضایی، منیره (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی شیوه‌های فرهنگی اصلاح رفتار ترافیکی کاربران در کشورهای توسعه یافته و ارائه راهکارهای اجرایی برای ایران. مطالعات پژوهشی راهور، ۵، ۱۶، ۱۱۷-۱۵۴.
- دلک‌آبادی، طاهره (۱۳۹۶). تحلیل جامعه شناختی اخلاق شهروندی با تاکید بر ترافیک شهری، اولین کنفرانس بین المللی توسعه و ترویج علوم انسانی در جامعه، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- شریفی، اصغر؛ اسلامیه، فاطمه (۱۳۹۰). چگونه شهروند قرن ۲۱ باشیم؟ (آموزه‌هایی برای زیستن اثربخش در هزاره سوم). تهران: فرهنگ سبز.
- صالحی، علیرضا؛ منافی، سمیه؛ حیدری، خدیجه (۱۳۹۱). بررسی نقش شهرداری‌ها در کنترل ترافیک شهری (مطالعه موردی: شهر زنجان). دانش انتظامی زنجان، ۱، ۳، ۲۴-۱.
- علوی، سیدسلیمان؛ محمدی، محمدرضا؛ سوری، حمید (۱۳۹۴). تعیین ویژگی‌های شناختی - رفتاری رانندگان اتوبوس و کامیون طی سوانح ترافیکی ۱۳۹۳-۱۳۹۲. مجله ارتقای ایمنی و پیشگیری از مصدومیت‌ها، ۳، ۴، ۲۳۲-۲۲۳.
- غلامی‌نیا، عبدالحمید (۱۳۸۸). تاثیر انسان شناسی بر اخلاق شهروندی. انسان پژوهی دینی، ۶، ۲۱، ۱۷۱-۱۶۱.

یادداشت‌ها

- ¹ Näätänen & Summala
- ² Xiaoqiu
- ³ Biyng
- ⁴ Chu
- ⁵ Ringhand & Vollrath
- ⁶ Biyng
- ⁷ Zhang
- ⁸ Uzundu
- ⁹ Dapilah
- ¹⁰ Parker
- ¹¹ Ajzen
- ¹² Avaz
- ¹³ Ermeh
- ¹⁴ Biyng
- ¹⁵ Zhang
- ¹⁶ Qualification & Curriculum Authority: QCA